

kon z dne 1.4.1872, zakon z dne 20.7.1912, zakon z dne 21.3.1918, zakon z dne 21.3.1918; Novele k posebnemu delu kazenskega zakona: zakon z dne 9.4.1910, zakon z dne 10.12.1914, zakon z dne 17.12.1862, zakon z dne 18.12.1906. — 3. Uradni list 1929, št. 74. — 4. Izraze povzemamo iz Kazenskega zakona o hudodelstvih, pregreških in prestopkih, ki je izšel v Zbirki avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku v Ljubljani 1889. leta, kadar so se le-ti ohranili tudi v sodnih spisih. Spremenili smo tiste zastarele izraze, ki danes niso več razumljivi in jih je v veliki meri opuščala že sodna praksa. — 5. Sergij Vilfan, Pravna zgodovina Slovencev, Ljubljana 1961. — 6. Glej tudi: Katja Vodopivec s sodelavei, Postava in hudodelstvo, Ljubljana 1990. — 7. Kriminalni (kaznitelni) zakonik za Kraljestvo Srbiju z dne 28.3.1860. — 8. Uradni list 1921, št. 134.

ZUSAMMENFASSUNG

Materielles Strafrecht in Slowenien 1825 – 1930

Jelka Melik

Die Bestimmungen des materiellen Strafrechts, das in Slowenien in den Jahren 1825 – 1930 in Kraft war, wurden vor allem im Strafgesetz über Verbrechen, Übertretungen und Delikte enthalten. Es ist für uns notwendig, dieses Recht gut zu kennen, um das Gerichtsschriftgut bewerten zu können, und auch später, bei der fachlichen Straftaktenbearbeitung.

Organizacija arhivske službe v Sloveniji

Marija Oblak-Čarni

Iz preteklih stoletij se nam je ohranila bogata arhivska dediščina. Zbirali so jo muzeji, biblioteke, društva in posamezniki, od prejšnjega stoletja že tudi arhivi¹. Arhivska služba na celotnem ozemlju Slovenije pa se je začela postavljati po letu 1945. Tedaj je bilo stanje arhivov naslednje: Državni arhiv v Ljubljani, ustanovljen leta 1926, je bil še vedno v Narodnem muzeju. Banovinski arhiv v Mariboru, ki je deloval od leta 1932, se je od okupatorja zelo prizadet obnavljal v okviru Pokrajinskega muzeja. Samostojno so delovali Mestni arhiv v Ljubljani in Škofijska arhiva v Ljubljani in Mariboru. Arhiv pri Znanstvenem inštitutu pri Predsedstvu SNOS, ustanovljen leta 1944, je tudi po osvoboditvi ostal pri njem in je kasneje po ustanovitvi Muzeja narodne osvoboditve prešel v muzej. Pomembnejše arhivske zbirke so imeli muzeji v Novem mestu, Brežicah, Škofji Loki, Kranju, Ptuj, Celju. V Kopru in Piranu, ki sta bila tedaj še zunaj jugoslovanskega državnega ozemlja, sta bila arhiva v okviru mestnih knjižnic.

Konec oktobra 1945 je Narodna vlada Slovenije izdala Uredbo o ustanovitvi Osrednjega državnega arhiva in arhivskega sveta². Po tej uredbi je bil ustanovljen Osrednji državni arhiv Slovenije (ODAS) za vse ozemlje federalne Slovenije kot samostojna državna ustanova pod neposrednim nadzorom Ministrstva za prosveto, ki ga je to ministrstvo tudi financiralo iz posebne proračunske postavke. Uredba je določila, da ODAS »zbira in hrani vse zgodovinske ali kulturno pomembne arhivske predmete, zlasti take, ki se tičejo slovenskega narodnostnega ozemlja in slovenskega naroda«, ima v razvidu in pod svojim nadzorstvom vse druge arhive in zbirke arhivalij v Sloveniji, sprejema »za redno poslovanje že izločene ali pogrešljive zgodovinske in znanstvene pomembne arhivalije državnih oblastev in ustanov v območju Slovenije«. Določeno je bilo, da pride v ODAS arhiv iz

Narodnega muzeja v Ljubljani in da se mu izroče v hrambo tudi vse zbirke arhivalij in arhivi, ki so prišli (ob osvoboditvi) v last in upravo države. Lahko pa minister za prosveto na predlog arhivskega sveta dovoli, »da izven ODAS obstoječi državni arhivi delujejo dalje ali da se ustanove novi«. Uredba je predvidela, da se v Ministrstvu za prosveto za območje federalne Slovenije ustanovi arhivski svet kot strokovno svetovalno telo ministrstva in drugih upravnih organov glede ODAS in registraturnih arhivov, kakor tudi glede arhivov v posesti nedržavnih oblastev, ustanov, društev, podjetij in zasebnikov. V njegovi skrbi je bilo tudi izločanje (škartiranje) spisov državnih in drugih uradov, cerkvenih in zasebnih ustanov in odsvajanje spisov. Arhivski svet naj bi sestavljali predstavniki ODAS in drugih strokovnih organizacij s področja kulturne dediščine, društev, akademije znanosti, univerze, Ministrstva za prosveto in lahko še kdo, ki bi z znanjem in izkušnjami pri delu sveta lahko pomagal. Svet naj bi imenoval minister za prosveto za dobo treh let.

Arhivski svet, ki je zanj uredba predvidela dajanje strokovnega mnenja glede najvažnejših nalog, kot so odnos arhiva do ustvarjalcev gradiva, skrb za arhivske fonde nedržavnih oblastev, podjetij, privatnih oseb, izločanje gradiva in ustanavljanje arhivov, ni bil po tej uredbi nikoli ustanovljen. Dobili smo ga šele leta 1950 po splošnem zakonu o arhivih.

Z uredbo predvidena organizacija je bila le delno izpeljana. Zvezna in na njej temelječa republiška zakonodaja o spomeniškem varstvu² je v prvih povojnih letih vključila tudi arhive, kar je negativno vplivalo na njihovo zaščito. Pokazalo se je, da je treba varstvo arhivov urediti posebej.

Marca 1948 je izšla uredba zvezne vlade o začasnem zavarovanju arhivov³. Ta se organizacije arhivske službe neposredno ni dotaknila. Zanimivo pa je, da sta nanjo reagirala ODAS in Zavod za

spomeniško varstvo. Uredba je zadolžila prosvetne odseke okrajnih, mestnih in rajonskih ljudskih odborov, da morajo za svoja območja zbrati podatke o arhivih in jih dostaviti državnim arhivom; v Sloveniji državnemu arhivu v Ljubljani. Arhiv je na podlagi dobljenih podatkov Izvršnemu svetu dostavil elaborat o stanju arhivov⁴. Zavod za varstvo kulturnih spomenikov LRS pa je takoj po tej zvezni uredbi »sprejel v svoj delokrog referat o zaščiti arhivov«, ki naj bi v sporazumu z ODAS izdajal začasna navodila o ravnanju z arhivi, dokler ne bo izdan zakon o arhivih in registraturah⁵.

Februarja 1950 je zvezna skupščina sprejela **Splošni zakon o državnih arhivih**⁶. Po tem zakonu so bili poleg državnega arhiva FLRJ v Beogradu ustanovljeni še državni arhivi po republikah. Poleg državnih arhivov je zakon predvidel še mestne arhive, ki jih ob odobritvi republiške vlade lahko ustanove ljudski odbori v velikih ali zgodovinsko pomembnih mestih. Zvezni državni arhiv nadzira in mu daje navodila za delo Ministrstvo za znanost in kulturo FLRJ, republiške arhive pa nadzirajo republiški ministri za kulturo. Zakon je dovoljeval, da vlada ustanavlja specialne arhive pri posameznih državnih in družbenih organizacijah. Tudi znanstvene in kulturne institucije (akademija, uni-

verza, muzeji) so imele lahko svoje zbirke, s tem, da so bile dolžne popise arhivskega gradiva dostavljati državnemu arhivu in ga seznanjati s spremembami. Državni arhiv je imel pravico in dolžnost nadzirati arhivski (»zgodovinsko-arhivski«) material ne glede na to, v čigavih rokah je bil in predpisovati obvezne ukrepe za njihovo zaščito.

Zakon je določil, da se pri Zveznem ministrstvu za znanost in kulturo ustanovi Glavni arhivski svet, pri republiških ministrstvih za znanost in kulturo pa republiški arhivski sveti kot »svetovalna strokovna telesa«. Glavni arhivski svet je ustanovila zvezna vlada, republiške pa vlade republik.

Zakon je določal, da bodo republike sprejele svoje zakone o državnih arhivih, dotlej pa naj bi splošni zakon veljal na celotnem ozemlju FLRJ.

Svojega zakona v Sloveniji nismo dobili, pač pa je vlada na podlagi zveznega zakona že poleti 1950 postavila **Arhivski svet LR Slovenije**⁷ pri Ministrstvu za znanost in kulturo. Z odločbo, ki mu ni natančneje opredelila nalog, je imenovala njegovih 8 članov: za predsednika univ.prof. akad. Milka Kosa, za podpredsednika višjega pravnega referenta pri komiteju za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti Ermina Frfolja, za tajnika načelnika oddelka za znanost pri Ministrstvu za znanost in kulturo LRS Jožeta Košarja, za člane: univ.prof.dr. Frana Zwittera, ravnatelja ODAS Jožeta Mačka, znanstvenega sodelavea Ekonomske fakultete dr. Pavleta Blaznika, ravnatelja Muzeja narodne osvoboditve Janeza Kramarja in znanstvenega sodelavea Muzeja narodne osvoboditve dr. Franceta Škerla.

Septembra 1950 je zvezna vlada ustanovila Glavni arhivski svet⁸, ki naj kot strokovno posvetovalni organ pri Svetu za znanost in kulturo FLRJ preučuje teoretična, metodološka in organizacijska vprašanja arhivistike in svetu daje o njih mnenja in predloge. Prav tako naj daje mnenje in predloge glede vseh strokovnih arhivskih opravil in glede učnih načrtov in programov za vzgojo strokovnih arhivskih kadrov. Skrbi naj tudi za izdajo arhivskih strokovnih publikacij. V Glavni arhivski svet je bil imenovan tudi Jože Maček, ravnatelj ODAS, kot predstavnik arhivskega sveta republike Slovenije.

Od arhivskih svetov so ustanovitelji pričakovali, da bodo nosilci razvoja arhivske službe, ker bodo glede na sestavo lahko globlje zajeli in preučili strokovno problematiko, kot bi to lahko storili administrativni upravni organi. Glavni arhivski svet je leta 1951 začel izdajati arhivski strokovni časopis *Arhivist*.

Arhivski svet LR Slovenije je sodeloval v Glavnem arhivskem svetu, ga obveščal o stanju v Sloveniji in ga seznanjal z našo problematiko. Pripravljali so republiški arhivski zakon, za katerega je izdelal nekaj osnutkov, a nobeden ni bil predložen skupščini v sprejem. Prizadeval si je za prostore ODAS, za ustanavljanje arhivov in se ukvarjal s problemi vračanja arhivov po mednarodnih pogodbah.

Po načelih nove zvezne ustave iz leta 1953 naj bi se Glavni arhivski svet preoblikoval v družbeni organ. Zato je bila ustanovljena zveza arhivskih delavcev Jugoslavije, ki je povzela funkcije Glavnega arhivskega sveta⁹. Tudi v Sloveniji je naloge Ar-

V novi dobi lastne državnosti se more slovenski narod ter intenzivneje zavestiti svoje lastne bitnosti in ceniti pomen gojitve lastnega domostanstva potom arhivov in muzejev. Kajti ne smemo dopustiti, da bi nam vsaj tujci upravičeno očitali, da naš narod »ker čiste, a ne zori. Pokazati moramo - ker to moramo - da tudi mimo nas stoletja niso šla brez sledov, stoletja so nas vzgojila in tudi mi imamo svoj doberšen delež pri napredku človeštva.

O tem pričajo arhivi, ki hranijo nepopisljive plošne pričevanja o prizadevanju in uspehih našega rodu, o tem pričajo galerije naših mojstev in dela ljudske umetnosti in kulture v naših muzejih. V teh ustanovah vidimo, kako se kljub vsemu ohranja dedščina naših očetov, tu spoznamo našo kulturo in naše streljanje kot rezultat tirežerkih vztrank, ki vedno pestro se prepletajo, imajo in vplivajo dalje v bodoče dni.

Zato pa arhivi, muzeji in umetnostne galerije niso obrambe brez življenja, v njih naravo nepretrgano kliče klica novega duhovnega življenja. Tako so ti zavodi močnejši gojitelji domovinske ljubezni; kajti resnično in gorke ljubiti moramo le to, kar dobro poznamo glede na njegovo posebnost, njegovo moč in njegov pomen, ki ga ima v našem kolektivnem razvoju. (Karkoli se od naše zgodovine, narodopisja in umetnosti kulture podglavljamo na številnih originalnih prilikah v naših arhivih in muzejih, tega ne pozabimo nikdar in nikoli. Tako pa tudi gledamo borstvo umetnega življenja o popolnoma drugačnem očali, vemo ceniti borbe in napore duhovnih starih sodržavcih ter moramo občudovati svoj mladerski »jaz« in ga pridržati do zrelosti in velike življenjske cilje.

Da govorim o arhivih, trdim, da nam morajo eno le-ti razložiti in razjasniti postanek in razvoj pravnopolitičnih in kulturnih razmer in odnosa vseh svet. Kdor hoče le del državnega ali pravnega, državnega ali socialnega, literarnega ali drugih kulturnega življenja obdelati, ga mora le tedaj dobro in prav razumeti, če je govedilno proučeval njegov nastoj in zgodovinski razvoj in se vedno pozablja

hivskega sveta prevzelo 27. aprila 1954 ustanovljeno Arhivsko društvo. Zamišljeno je bilo, da bo to, za razliko od Arhivskega sveta, v tesni povezavi z arhivskim delom lažje evidentiralo in reševalo tekoče arhivske probleme. V svoja pravila si je zapisalo, da bo skrbelo za napredek arhivistike in arhivske službe, skrbelo za strokovni dvig arhivskih delavcev, usklajevalo arhivsko delo, pospeševalo zavest o pomenu arhivov, posredovalo izkušnje, predlagalo pristojnim organom ukrepe za napredek službe in zaščito arhivalij in zastopalo tudi interese arhivskih delavcev¹⁰.

Društvo je te naloge v okviru svojih možnosti opravljalo več kot desetletje. V tem času so se formirali oziroma osamosvojili arhivi v Mariboru (1952), Celju (1956), Kopru (1956), Ljubljani (1950), Piranu (1955) in Ptuj (1955). Le v Novi Gorici še niso imeli samostojnega arhiva. Leta 1966 ustanovljeni oddelek pri občini Nova Gorica je postal samostojen leta 1972.

Novembra 1964 je zvezna skupščina sprejela **Splošni zakon o arhivskem gradivu**¹¹, februarja 1966 pa slovenska skupščina slovenski **Zakon o arhivskem gradivu in o arhivih**¹². Organizacija službe, ki jo ta zakon predvideva za vse območje Slovenije, je naslednja: občinske skupščine ustanovijo arhive za svoje območje, lahko več občin skupaj en arhiv. Občinska skupščina lahko pooblasti arhiv v drugi občini, da opravlja varstvo na njenem območju. Dokler tega ne stori, opravlja to službo na njihovem območju Arhiv Slovenije. Arhiv Slovenije, katerega ustanovitelj je Skupščina SR Slovenije, varuje arhivsko in registraturno gradivo, ki ima pomen za republiko, vodi razvid na stiki slovenskih arhivov s tujino in daje mnenje, ali so izpolnjeni vsi pogoji za ustanovitev novega arhiva. Zakonitost dela arhiva nadzoruje pristojni upravni organ občine, kjer je arhiv, zakonitost dela Arhiva Slovenije pa republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Zakon določi organe in organizacije, ki lahko samostojno varujejo gradivo, nastalo iz lastnega delovanja (upravni organi za narodno obrambo, upravni organi za notranje zadeve ter Centralni komite Zveze komunistov Slovenije), izvajajo iz splošne službe varstva zavode, ki preučujejo zgodovino delavskega gibanja ter določa, da arhiv lahko prepusti (s pogodbo) posameznim organom in organizacijam določene vrste arhivskega in registraturnega gradiva in opravljanje določenih nalog v zvezi z njim.

Poseben člen zakona je določil, da se za pospeševanje in koordinacijo svoje dejavnosti, medsebojno sodelovanje in obravnavanje vprašanj, ki so skupnega pomena, arhivi lahko združujejo v skupnosti.

Na podlagi tega člena so vsi arhivi s pogodbo, ki so jo podpisali že maja in junija 1966, ustanovili **Skupnost arhivov Slovenije (SAS)**, h kateri so naslednje leto pristopili še Centralni komite ZKS, republiški sekretariat za notranje zadeve ter Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Skupnost, ki je bila pravna oseba s svojim statutom, je zlasti koordinirala varstvo, dajala organom in organizacijam predloge za njegovo izboljšanje in organizirala ter izvajala skupne programe za razvoj službe. Organ SAS je bil svet, sestavljen iz ravnateljev

arhivov in vodij arhivskih služb. Sklepi, ki jih je sprejel svet, so bili za člane skupnosti obvezni. Tekoče naloge je opravljal Uprava SAS, ki je imela sedež v republiškem arhivu. SAS je imela svoje glasilo Objave¹³.

Društvo se je po ustanovitvi SAS posvetilo predvsem izobraževanju članov in popularizacijskim nalogam.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o arhivskem gradivu in o arhivih¹⁴, sprejet leta 1973, glede same organizacije službe ni prinesel velikih sprememb. Določil je le, da morajo občinske skupščine ob ustanovitvi arhiva pridobiti soglasje temeljne kulturne skupnosti.

Arhiv Slovenije naj bi kot zadeve posebnega družbenega pomena poleg teh, ki so bile navedene že v zakonu iz leta 1966, vodil še republiško evidenco arhivskega gradiva in evidentiral arhivsko gradivo, ki je v tujini in zadeva SR Slovenijo in Slovence in skrbel za strokovni napredek arhivske službe. Določeno je bilo, da mu arhivi s samoupravnim sporazumom lahko določijo še druge strokovne zadeve, ki jih opravlja v skupnem interesu.

Določilo o združevanju arhivov v skupnost je ostalo. Toda z zakonom o organizaciji republiške uprave leta 1974¹⁵ je Arhiv Slovenije postal republiška upravna organizacija. Njegovo članstvo in sodelovanje v SAS je postalo s tem formalno vprašljivo. Leta 1976 sprejeti Zakon o združenem delu pa ni dajal več osnove za take skupnosti. Svet SAS se je na željo arhivov še sestajal, a ti sestanki direktorjev so imeli bolj vlogo medsebojnega informiranja. Leta 1982 je bila skupnost tudi formalno ukinjena¹⁶.

S tem, da je Arhiv Slovenije leta 1974 postal republiška upravna organizacija, se je začela dvotirnost v organizaciji arhivske službe v republici. Občine statusa regionalnih arhivov niso spreminjale, ostali so zavodi na področju kulture, čeprav je upravni zakon tudi zanje predvideval možnost organiziranja v upravi. Tako je bilo brez nčinka tudi določilo o matični službi, ki naj bi jo po Zakonu o organizaciji uprave opravljal republiški arhiv.

Tako dvojnost je prevzel tudi **Zakon o naravnih in kulturnih dediščinah**¹⁷ iz leta 1981, ki je tudi glede organiziranosti službe ostal pri stari shemi. Arhivu SR Slovenije je odvzel nalogo dajati mnenje o pogojih za ustanovitev arhiva, zadolžil pa ga je, da za območje vse Slovenije vodi republiško zbirno evidenco arhivskega gradiva, evidenco gradiva, ki je zunaj območja SR Slovenije in zadeva SR Slovenijo, da vodi INDOK center za arhivistiko, organizira in vodi usklajevanje metod in postopkov za delo v arhivih ter razvija in usmerja raziskovalno delo v zvezi z arhivistiko. Zakon ni predvidel načina za izvajanje teh nalog in ni pooblastil Arhiva SR Slovenije za izvajanje matičnosti, ki mu jo je naložil upravni zakon. Zato je arhiv po potrebi vabil predstavnike vseh arhivov in arhivskih služb na sestanke ali skliceval sestanke na željo katerega od arhivov, kjer so prediskutirali in usklajevali mnenja o tekoči arhivski problematiki. Od februarja 1982 so se predstavniki arhivov sestajali kot Koordinacijski odbor arhivov¹⁸, kar je bila nekakšna de-

lovna metoda za reševanje skupnih nalog. Obravnavana problematika je bila navadno organizacijske narave, redkeje strokovne. Izpolnjevanje sklepov koordinacije ni bilo obvezno. Zakon za to ni dal podlage.

Maja 1990 je bil s spremembo Zakona o naravni in kulturni dediščini¹⁹ ukinjen Zgodovinski arhiv Centralnega komiteja ZKS. Gradivo je prevzel Arhiv Republike Slovenije.

Če strnemo ta kratek pregled organiziranja arhivske službe v skoraj pol stoletja, ugotovimo, da smo z Uredbo Narodne vlade Slovenije leta 1945, za katero nismo imeli osnove v zvezni zakonodaji, ustanovili svoj državni arhiv, ki je reševal arhivsko problematiko v času, ko je zvezna zakonodaja dajala arhive v varstvo spomeniškim zavodom. Žal smo Splošni arhivski zakon iz leta 1950 preozko in pretogo tolmačili, tako smo iskali »velika ali zgodovinska« mesta, kjer smo ustanovili mestne arhive in ne potrebnih regionalnih, ko smo bili v zadregi, kako imenovati arhiv v Mariboru, ki je že bil nekoliko banovinski. Raziskati bo treba še, zakaj osnutek republiškega arhivskega zakona, ki ga je v začetku 50. let dobro pripravil Arhivski svet, ni našel poti v republiško skupščino. To je zavrlo razvoj službe, zlasti oblikovanje arhivske mreže za poldrugo desetletje. Svoj zakon smo sprejeli šele leta 1966.

Telo, ki naj bi službo pospeševalo in usklajevalo, je bil leta 1950 ustanovljen Arhivski svet pri Ministrstvu za znanost in kulturo – do leta 1950 je to delala Arhivska sekcija zgodovinskega društva. Za Arhivski svet se je izkazalo, da je premalo povezan z živo arhivsko problematiko, zato je njegove naloge leta 1954 prevzelo Arhivsko društvo. Društvu nepovezanosti z arhivi ni mogoče očitati, a pokazalo se je, da večjih nalog brez pomoči neke institucije (Državni arhiv LRS) ni moglo izpeljati. Leta 1966 smo ustanovili Skupnost arhivov. Ob njenem predvsem usklajevalnem in pospeševalnem delu društva je služba v 60. in 70. letih naredila precejšen napredek: ko je skupnost zamrla, nismo našli nadomestila zanjo. Zakon o naravni in kulturni dediščini je naloge pospeševanja in koordiniranja sicer evidentiral, ni pa poskrbel, da bi bile izvršene. Naložil jih je republiškemu arhivu, ne da bi mu dal možnosti in pooblastila, da bi jih lahko v polni meri opravljal.

OPOMBE

1. Arhivska služba na slovenskem nacionalnem ozemlju se je do razpada Avstro-Ogrske monarhije leta 1918 razvijala kot del njene arhivske službe (J. Žontar, Delovanje centralne komisije za umetnostne spomenike in arhivskega sveta ter arhivi na Kranjskem, Arhivi XI, 1988, str. 22 in tam navedena literatura). Že takrat se je pojavila ideja o osrednjem arhivu vseh slovenskih dežel v Ljubljani, ki pa v takratnih razmerah ni mogla biti uresničena (J. Mal, Pomen in organizacija arhivov, Dom in svet, 1910, str. 23-24). Med obema svetovnima vojnima smo leta 1926 dobili Državni arhiv v Ljubljani in na začetku 30. tih let Banovinski arhiv v Mariboru, ki je prevzel arhivske zbirke Zgodovinskega društva za slovensko Štajersko, ustanovljenega leta 1903 (V. Vrtnjak, Prispevek k zgodovini pisarstva na slovenskem Štajerskem, Zgodovinsko društvo v Mariboru 1903-1978, Maribor 1978). Poslovnik bano-

vinskega arhiva, ki ga je ban dr. Marušič izdal 20. aprila 1933, je določal, da arhiv deluje na ozemlju mest Maribor, Ptuj in Celje ter srezkih načelstev Maribor levi in desni breg, Ptuj, Dolnja Lendava, Murska Sobota, Ljutomer, Dravograd, Slovenj Gradec, Konjice, Šmarje pri Jelšah, Celje, Gornji grad, Laško in Brežice. Sprejema arhivalije tudi iz drugih krajev, posebno če so v zvezi z zgodovino bivšega slovenskega Štajerskega. Na tem ozemlju banovinski arhiv »odkriva in znanstveno proučuje« javne, cerkvene in privatne arhivalije in arhive in skrbi, da se ohranijo. Začasno hrani tudi vse upravne arhivalije navedenega ozemlja, ki ne služijo več uradnim namenom (Uradni list Kraljevske banske uprave Dravske banovine, Ljubljana 1933, št. 230/549). — 1a. Uradni list SNOS in NVS št. 50/1945. Med vojno izdana Odlok Predsedstva SNOS o zaščiti knjižnic, arhivov in kulturnih spomenikov (Slovenski poročevalec 27. januar 1945) in Odlok Nacionalnega komiteja narodne osvoboditve Jugoslavije o zaščiti in čuvanju kulturnih spomenikov in starin (Službeni list DFJ 10-124/1945) sta določila načelno zaščito arhivskega gradiva. Organiziranja zaščite zaradi vojnega stanja nista mogla urejati. — 2. Primerjaj: [predgovor uredništva], Varstvo spomenikov, Ljubljana, 1/1948, št. 1, str. 2. — 3. Uradni list FLRJ št. 25/1948. — 4. AS, Arhiv Slovenije, spisi 1948. — 5. Marija Verbič, O zavarovanju in hrambi naših arhivov, Varstvo spomenikov 11/1949, št. 1-2, str. 19. — 6. SLužbeni list FNRI št. 12/1950. — 7. Uradni list LRS št. 23/1950. — 8. Uradni list FLRJ št. 54/1950. — 9. Arhivist, Beograd 1953, št. 1-2, str. 80. — 10. AS, Arhivsko društvo Slovenije, fasc. 1. — 11. Uradni list SFRJ št. 48/1964. — 12. Uradni list SRS št. 4/1966. — 13. AS, Skupnost arhivov Slovenije, fasc. 1, Objave Skupnosti št. 1 in 2. (Izšle so tri številke Objav Skupnosti arhivov Slovenije: številka 1, december 1967, številka 2, december 1968 in številka 3, oktober 1971). — 14. Uradni list SRS št. 34/1973. — 15. Uradni list SRS št. 39/1974. — 16. AS, Skupnost arhivov Slovenije, spisi 1982. — 17. Uradni list SRS št. 1/1981. — 18. Obvestila Arhiva Republike Slovenije 1985, 1. št. 1. — 19. Uradni list RS št. 8/1990.

ZUSAMMENFASSUNG

Organisierung des Archivdienstes in Slowenien *Marija Ohlak Carni*

Im Gebiet Sloweniens haben in den vergangenen Jahrhunderten Museen, Bibliotheken, Vereine und Einzelne reiches Kulturarchivgut gesammelt und ab dem vorigen Jahrhundert auch Archive. Noch zur Zeit der österreichisch-ungarischen Monarchie tauchte die Idee von einem Zentralarchiv für alle slowenische Provinzen auf. Die Bedingungen für die Verwirklichung dieser Idee wurden aber sehr langsam geschaffen. Zwischen den beiden Weltkriegen wurden das Staatsarchiv beim Nationalmuseum in Ljubljana und das Banatarchiv in Maribor gegründet. Das Wissenschaftsinstitut beim Präsidium slowenischen Volksbefreiungsrates, gegründet in 1944, sammelte das Archivgut bestimmter Provenienz fürs ganze slowenische Gebiet. Im Oktober 1945 wurde durch die Verordnung slowenischer Volksregierung slowenisches Zentralstaatsarchiv gegründet. Aufgrund des allgemeinen Archivgesetzes in 1950 wurden mehrere Stadtarchive bzw. historische Archive gegründet und nach dem Erlass slowenischen Archivgesetzes im Jahre 1966 bildete sich ein Archivnetz, welches das ganze slowenische staatsritorium umfaßte. Eine wichtigere Änderung brachte in 1974 das Gesetz über Organisation der Republikverwal-

tung, demzufolge das Republikarchiv zur Verwaltungsorganisation wurde. Dadurch kam es aber zur Doppelheit des Archivdienstes in Slowenien.

Nach dem Jahre 1945 hat das Historische Verein bzw. seine Archivsektion für die Beförderung und Übereinstimmung der Archivtätigkeit Sorge getragen. In 1950 wurde der Archivrat beim Ministerium für Wissenschaft und Kultur gegründet, aber schon im Jahre 1954 wurde die Beförderung und Übereinstimmung der Archivtätig-

keit vom neu gegründeten Verein der Archivarbeiter Sloweniens übernommen. In 1966 gründeten die Archive zu diesem Zweck die Gemeinschaft der Archive Sloweniens. Als ihre Tätigkeit gegen den siebziger Jahren erloschen war, hat das Gesetz über Natur- und Kulturnachlaß (1981) das Archiv der Republik Sloweniens verpflichtet, für die Übereinstimmung und Beförderung Sorge zu tragen; es gab ihm jedoch keine nötige Ermächtigungen, um diese Pflicht in vollem Umfang ausüben zu können.

Uredništvo portala Sistory nima soglasja avtorja za objavo članka